

Abstract

Observance of transparency in judicial proceedings has been established as an essential principle and in accordance with the principles of due process, an inseparable connection with the electronic development of matters related to the proceedings. Given the United States' leadership in e-litigation, and of course the important steps that have been taken in this regard in Iran, the implementation of principles and rules related to the transparency of judicial proceedings, new findings and principles to achieve it before the system. Legal puts. In this regard, matters related to this purpose, including access to documents, electronic file formation and standardization of costs, have been announced. It is worth noting that cases such as substantive electronic proceedings and virtual testimony are among the examples related to the principle of speed, which need to be considered separately. Finally, the findings of this study, which is a comparative between the civil litigation system of Iran and the United States, with a descriptive-analytical method, the need to review and consider the first necessity mentioned in Iranian law relative to the United States and study the implementation method. Improving access to US courts, called pacer, provides transparency in civil litigation costs.

اصول و فواید شفافیت در رسیدگی های الکترونیک قضایی با نگاهی به حقوق ایران و آمریکا

تاریخ دریافت 8/2/1400 تاریخ پذیرش 8/4/1400

^۱ ناصر واعظی

^۲ سید پدram خندان

^۳ جواد خالقیان

چکیده

رعایت شفافیت در رسیدگی های قضایی به عنوان اصلی ضروری و منطبق با اصول رسیدگی صحیح، ارتباط ناگسستنی با توسعه الکترونیک امور مرتبط با دادرسی قرار گرفته است. با توجه به پیشرو بودن کشور ایالات متحده در راستای دادرسی الکترونیک، و البته گامهای مهمی که در کشور ایران در این راستا برداشته شده است، تطبیق اصول و قواعد مرتبط با شفاف سازی رسیدگی های قضایی، ره آوردهای جدید و اصول نیل به آن را فراروی نظام حقوقی قرار می دهد. در این راستا امور مرتبط با این هدف از جمله دسترسی به اسناد و مدارک، تشکیل پرونده الکترونیک و استاندارد سازی هزینه ها، استظهار گردیده است. شایان ذکر است که مواردی همچون دادرسی ماهوی الکترونیک و شهادت مجازی در زمره مصادیق مرتبط با اصل سرعت می باشد که نیازمند بررسی جداگانه می باشد. در نهایت یافته های این پژوهش که به صورت تطبیقی میان نظام دادرسی مدنی ایران و ایالات متحده می باشد، با روش توصیفی-تحلیلی ضرورت بازنگری و چاره اندیشی در ضرورت اول ذکر شده در حقوق ایران نسبت به ایالات متحده و مطالعه شیوه پیاده سازی دسترسی دادگاه های آمریکا موسوم به *pacet* از یک طرف و از طرفی شفاف سازی در بحث دریافت هزینه های دادرسی مدنی را می رساند.

واژه های کلیدی: دسترسی به اسناد، شفافیت قضایی، تشکیل پرونده، شفافیت هزینه ها، دادرسی الکترونیک.

۱- دانشجوی دکتری حقوق خصوصی، واحد کرج، دانشگاه آزاد اسلامی، کرج، ایران
vaezi.lawyer@gmail.com

۲- استادیار دانشکده حقوق، واحد کرج، دانشگاه آزاد اسلامی، کرج، ایران (نویسنده مسئول)
spkhandani@gmail.com

۳- استادیار گروه حقوق، واحد کرج- دانشگاه آزاد اسلامی- کرج- ایران
Dr.jkhn@gmail.com

مقدمه

حوزه‌های دادرسی الکترونیک در فناوری اطلاعات و ارتباطات در دو حیطه ی دادرسی ماهوی و دادرسی شکلی متصور می‌باشد. از این رو بررسی هر کدام از این حوزه‌ها به صورت مجزا در کنار آثار این جنبه‌های رسیدگی در شفافیت رسیدگی‌های قضایی به عنوان هدف این مقاله مورد اجرا می‌باشد. شفافیت قضایی در بستر دادرسی الکترونیک دارای آثاری همچون سهولت دسترسی به مدارک و اسناد قضایی برای کاربران عام (مردم) و خاص (وکلاء و قضات) نظام قضایی از یک طرف و از طرف دیگر تشکیل الکترونیکی پرونده ها و مدیریت قضایی اسناد و مدارک می باشد. یکی از ضرورت‌های انجام این پژوهش اینست که مدیریت الکترونیک پرونده های قضایی در ایران به صورت کامل شناسایی نشده است و از این رو در کشوری همچون ایالات متحده آمریکا که در این زمینه پیشرو می باشد، وام گرفته و به معرفی جنبه های مختلف دسترسی های الکترونیک سیستم قضایی برای همه کاربران آن اشاره نمائیم و از این جهت ارائه راهکار و پیشنهاد سیستم‌های مشابه در این زمینه ضرورت می‌یابد. از طرفی هم به جهت تطبیقی بودن موضوع بررسی مقایسه‌ای میان ایران و آمریکا در مدیریت الکترونیک نظام قضایی ضروری می‌نماید که این خود نوآوری از نوآوریهای مقاله حاضر است. در نهایت با روش توصیفی-تحلیلی و بررسی مبانی و معیارهای نیل به شفافیت در سیستم قضایی در بستر الکترونیک، مهمترین لوازم و آثار آن که همان دسترسی عمومی و خصوصی به مدارک و اسناد قضایی و همچنین مدیریت صحیح اخذ هزینه‌های قضایی و رسیدن به مزایای احتراز از اطاله دادرسی با همسو شدن در راستای شفاف سازی الکترونیک قضایی معرفی می‌گردند.

مبحث اول: مفهوم شفافیت^۱، اصول و اقتضانات آن

گفتار اول: مفهوم شفافیت در حقوق ایران

بند اول: شفافیت به مفهوم اخص در حقوق ایران

شفافیت در حقوق ایران به صورت مجزا تعریف نشده است و آنچه در مورد عنصر شفافیت وجود دارد، حول محور دسترسی به اطلاعات مرتبط با موضوع مورد اشاره قانونگذار می‌باشد. این معنی از تبصره ۱ قانون برنامه ششم توسعه قابل دریافت می‌باشد. مطابق این تبصره: «کلیه اشخاص حقوقی مشمول این ماده مکلفند از تاریخ ۱۳۸۸/۱/۱ اطلاعات مربوط به مقامات، رؤسا، مدیران موضوع این ماده را به دیوان محاسبات کشور و سازمان بازرسی کل کشور ارائه دهند. مستنکف از ارائه اسناد و اطلاعات مورد درخواست به انفصال موقت از خدمات دولتی و عمومی از سه ماه تا یک سال به تشخیص مراجع قضائی محکوم می‌شود».

^۱ - Transparency.

اما آنچه که در این جا مشخص است تعریف شفافیت به معنای دسترسی عده‌ای خاص به اطلاعات ذکر شده می‌باشد؛ در حالی که مطابق آنچه در حقوق آمریکا اشاره می‌نمائیم، دسترسی به عنوان عنصر اصلی شفافیت می‌بایست معنای عام‌تری در لسان مقنن داشته باشد.

در لایحه جامع شفافیت که توسط مرکز بررسی‌های استراتژیک ریاست جمهوری در تاریخ ۳ تیر ۱۳۹۷ در دولت مطرح شد، در ماده ۲ لایحه فوق در تعریف واژگان آن چنین آمده است: «شفافیت: عبارت است از دسترسی یا امکان دسترسی افراد یا عموم مردم یا مراجع نظارتی به اطلاعات صلاحیتها و عملکردهای مؤسسات، مقامات و کارمندان مشمول این قانون».

مطابق بند ۲ همین ماده: «اطلاعات: هر نوع داده اعم از آنکه در اسناد مندرج باشد یا به طور شفاهی بیان شود یا در یک نرم افزار یا شی دیگری ذخیره و ضبط شده باشد».

بند دوم: اصل علنی بودن دادرسی

اعتقاد به این اصل که عدالت باید جاری شود، اصلی بنیادی برای نظام‌های حقوقی است. مردم حق حضور در دادگاه‌ها را دارند. این حق برای آن به رسمیت شناخته شده است که نوعی درک عمومی از دادگاه به عنوان جایگاه انصاف و عدل به وجود می‌آید و عقیده به پذیرش آنچه به‌عنوان رای و حکم از دادگاه صادر می‌شود، تقویت خواهد شد. البته نباید از ذهن دور بماند که علنی بودن دادگاه‌ها اصلی است که قانون‌گذاران استثناهایی را هم برای آن ذکر کرده‌اند. مواردی که موضوع مورد منازعه یک حق خصوصی بوده و طرفین تقاضای غیرعلنی برگزار شدن دادگاه را اعلام می‌دارند یا اینکه جرم واقع شده با حفظ عفت و نظم عمومی در تضاد باشد، از جمله استثنائاتی است که بر اصل علنی بودن دادگاه‌ها وارد شده و باید مورد توجه قرار گیرد.

مطابق اصل ۱۶۵ قانون اساسی: «محاكمات، علنی انجام می‌شود و حضور افراد بلامانع است مگر آنکه به تشخیص دادگاه، علنی بودن آن منافی عفت عمومی یا نظم عمومی باشد یا در دعاوی خصوصی طرفین دعوا تقاضا کنند که محاکمه علنی نباشد.» علنی بودن دادگاه‌ها اصلی است که قانونگذاران استثناهایی را هم برای آن ذکر کرده‌اند.

گفتار دوم: شفافیت در حقوق ایالات متحده

بند اول: مفهوم شفافیت قضایی در حقوق ایالات متحده

مطابق خبر Inc. Richmond، در مقابل ویرجینیا (۱۹۸۰): دادگاه حق مردم برای حضور در دادگاه‌ها را به رسمیت می‌شناسد. در حقوق کامن لا ماحصل و مفهوم حقوقی شفافیت را در دادرسی به اصل عدالت آزاد متصف کرده‌اند^۲ که یکی از نتایج چنین نشست‌های تشکیل دادگاه حمایت^۳ می‌باشد. دادگاه حمایت، یک دادگاه عالی است که طبق قانون حمایت فکری ۲۰۰۵ ایجاد شده است. علی‌الأصول معیارهای حمایت از

^۲ - بازدید کنندگان از دانشگاه کاردیف یک میزگرد یک روزه در زمینه شفافیت در دادگاه حمایت به عنوان بخشی از یک پروژه گسترده تر بنیاد Nuffield برای امور رفاهی در دادگاه حمایت (Cop) برگزار کردند. در سپتامبر سال ۲۰۱۴ در دفتر مرکزی بنیاد نوفیلد برگزار شد که با حضور شرکت کنندگان در زمینه های مختلفی از جمله اعضای دادگستری، وکلا با تجربه برای اقامه دعوی در پرونده های رفاه Cop، وکلای رسانه، روزنامه نگاران و سایر متخصصان مشغول به کار در رسانه ها، کارمندان دولت و محققان صورت گرفت.

^۳ - Court of Protection (Cop).

اصل عدالت آزاد شامل تعادل ظریف بین شفافیت و عدالت آزاد، از یک طرف و از طرف دیگر حفظ حق احترام به حریم خصوصی برای جزئیات صمیمی زندگی شخصی است. معیارهای فوق‌الذکر را در حقوق آمریکا می‌توان به ترتیب زیر دسته‌بندی نمود:

- تقویت درک عمومی از کار.

- محافظت در برابر تخطی از عدالت؛

- تقویت اعتماد عمومی به دادگاه‌ها؛

باید دانست که شفافیت یک پدیده حقوقی کاملاً جدید نیست. همچنین تعریف شفافیت موضوع آسانی نیست. برای تعریف شفافیت، موک تعدادی از عناصر را در نحوه برخورد ادبیات به شفافیت مشخص می‌کند.

اول، در متن اقدامات دولت و سازمانی بوجود می‌آید.

دوم، شامل دسترسی به اطلاعات است. سوم، تمایل دارد مخاطب یا دریافت‌کنندگان اطلاعات تعریف شوند. (W.B.T. Mock ۱۹۹۹, pp. ۱۰۷۹-۱۰۸۱). اگرچه ممکن است هدف به اندازه عموم گسترده باشد، اما می‌تواند شامل یک دسته محدودتر نیز باشد که نیاز به دقت اساسی دارد.

بند دوم: پتانسیل شفافیت در حقوق ایالات متحده

در حقوق ایالات متحده دیگر لازم نیست که یک شهروند برای بررسی سوابق دادگاه به دفتر منشی دادگاه مراجعه کند. اکنون با یک حساب PACER^۴، هر فردی که به یک اتصال اینترنتی دسترسی داشته باشد می‌تواند به اسناد دادگاه از خانه، دفتر، مدرسه یا کتابخانه عمومی خود دسترسی پیدا کند. (PACER) (دسترسی عمومی به سوابق الکترونیکی دادگاه) یک سرویس دسترسی عمومی الکترونیکی است که به کاربران امکان می‌دهد از پرونده‌های فدرال، ناحیه و ورشکستگی فدرال اطلاعات پرونده را بدست آورند. از آنجا که شهروندان عادت کرده‌اند از طریق اینترنت و موتورهای جستجوگر اطلاعات خود را بیابند، میل آنها (به ویژه در بین دانشگاهیان) برای استفاده از داده‌های قضایی با تجزیه و تحلیل درک شده، رشد نموده است.

در مورد عنصر اول، از آنجا که تمرکز ما بر شفافیت در حقوق است، می‌توانیم آن را در تعریف کار خود برای این مقاله بگنجانیم چه اینکه تعهد به شفافیت بر عهده مقامات عمومی و دولتی است. به تعبیر موک عنصر دوم مربوط به شفافیت که همان اطلاعات است می‌تواند در جهت شفاف‌سازی به کارگرفته شوند اما لزوماً سبب شفاف‌سازی نمی‌شوند. (Hood ۲۰۰۶a, p. ۵ & ۱۴). به نظر نگارنده نمی‌توان منکر تأثیر مهم ارائه‌ی اطلاعات در شفاف‌سازی شد؛ چه اینکه شفافیت به عنوان معیار میزان وجود، محتوا یا معنای قانون، مقررات، عمل، فرآیند یا شرایط، توسط طرف معقول قابل اطمینان یا قابل درک است. عملکرد آزاد سیستم‌های دادگستری باعث افزایش جریان اطلاعات از دستگاه قضایی به جامعه می‌شود و به مردم این امکان را می‌دهد تا از عملکرد آن آگاهی یابند، درگیر روندها و بحث‌های مربوط به موارد واردات بزرگ نهادی شوند و حتی در آن شرکت کنند. با توجه به اینکه شفافیت یک ارزش اساسی برای دموکراسی‌های مدرن است؛ مفهوم شفافیت در حقیقت به عنوان مکانیسمی است که باید نتیجه شیوه حاکمیت، اداره و

^۴- Public access Courts electronic rights.

مدیریت دولت باشد، که امکان کنترل و مشارکت شهروندان در امور عمومی را فراهم آورد. (Alvaro Herero Gaspar Lopez ۲۰۱۰, p ۹)

گفتار سوم: اصول و فواید رعایت شفافیت قضایی

بند اول: اصل ضرورت پاسخگویی نظام قضایی به عنوان عنصر شفافیت قضایی

برای افزایش سلامت قضایی و دستیابی به رفاه عمومی به عنوان یکی از نتایج اصلی آن، باید مکانیسم‌های مسئولیت و پاسخگویی در دستگاه قضایی معرفی شوند. استقلال قضات با مسئولیت آنها همراه است و این استقلال به معنی مصونیت و عدم پاسخگویی نیست. علاوه بر قضات، قوه قضاییه نیز باید پاسخگو باشد. در این مسیر، شفافیت و پاسخگویی دستگاه قضایی در محورهای زیر قابل بحث است:

الف) پاسخ دادن به عموم در آینده قوانین

با «پاسخ در قالب قانون» می‌توان قضاوت‌ها و تصمیمات قضات را رهگیری و مبنای قانونی و حقوقی آنها را از قاضی درخواست نمود، بدین ترتیب میزان آراء صادره تحت نفوذ یا رشوه کاهش پیدا می‌کند. این مورد از چالش‌های نظام های حقوقی مبتنی بر رویه همانند ایالات متحده می باشد.

ب) پرهیز از اطاله‌ی دادرسی در ارجاع بی طرف پرونده‌ها

این اصل تضمین می‌کند که رسیدگی‌های قضایی کاملاً شفاف هستند. ساختار و استانداردها باید بطور منظم ارزیابی و در جهت بهبود تغییر کنند و دستگاه قضایی باید متناسب با استانداردهای حرفه ای و اخلاقی عمل نماید. بر این اساس باید ارجاع پرونده به قضات از طریق یک سیستم بیطرف و بر اساس ضوابط و معیارهای واضح و شفاف انجام شود و رویه دادرسی منجر به اطاله رسیدگی به پرونده نگردد؛ و قضات وقت کافی برای رسیدگی داشته، تجدیدنظر نیز بدون تأخیر غیر ضروری رسیدگی شود.

ج) لزوم نظارت بر تشکیل و ارجاع صحیح پرونده‌ها

در این مورد آنچه که سبب رعایت اصل شفافیت در مراجع قضایی می‌شود تحلیل الگوهای آماری به دست آمده از نحوه تشکیل پرونده‌ها، نحوه مدیریت و ارجاع آنها به قضات است که نتایج آنها ممکن است به برقراری هنجارها یا اعتدال کمک و الگوهای غیرعادی که ممکن است شاخصی برای فساد یا دیگر اقدامات جانب‌دارانه باشد را شناسایی کند. درجایی که تخلفی مورد ظن قرار می‌گیرد، می‌توان سوابق قضات خاصی را مورد چنین تحلیل‌هایی قرار داد. (جلالی فراهانی و بهره‌مند بگ نظر ۱۳۸۷، صص: ۱۷۴-۱۷۵).

بند دوم: فواید و عملکرد کلی شفافیت

باید دانست که اولین کار شفافیت این است که تصمیم‌گیری را تسهیل می‌کند. یک محیط شفاف محیطی است که در آن افراد به راحتی می‌توانند شرایط را مشخص کرده و درک کنند و می‌توانند پیش‌بینی کنند که اعمال خودشان بر آن جهان چه تاثیری خواهد گذاشت. افرادی که در چنین محیطی زندگی می‌کنند می‌توانند تصمیمات بهتری بگیرند، زیرا پیش‌بینی اینکه عواقب آنها چه خواهد بود، برای آنها آسان‌تر است. تئوری غالب در مورد چگونگی تصمیم‌گیری در مورد مردم، نظریه انتخاب منطقی است، و این استدلال قوی را ارائه می‌دهد که در واقع مردم از شفافیت سود می‌برند. این تئوری عقلانیت ابزاری را پیش‌بینی می‌کند: مردم مجموعه‌ای از اهداف از پیش تعیین شده را دارند و سپس بهترین راه‌حل را برای تحقق بخشیدن به این اهداف اتخاذ می‌کنند. اگرچه این تئوری نحوه تصمیم‌گیری مردم را به طور دقیق نشان نمی‌دهد، (E.L. Rubin, ۲۰۰۵, pp. ۱۰۹۱-۱۱۰۰) اما روشن‌ترین مدل در مورد نحوه تصمیم‌گیری افراد را ارائه می‌دهد،

و برخلاف سایر تئوری‌ها، به سیاست‌گذاران این امکان را می‌دهد تا چگونگی پاسخ گروه‌های مردم را پیش‌بینی کنند. این کیفیت آن را به عنوان ابزاری برای تدوین سیاست کاملاً مناسب می‌سازد. (E.L. Rubin, p1101).

مبحث دوم: آثار شفافیت در دادرسی‌های قضایی

در فرآیند الکترونیکی شدن صرفه‌جویی در هزینه‌های نگه‌داری دستی و اسناد کاغذی را در پی دارد. به عبارت دیگر کاغذ کمتر به معنای پیک کمتر، تولید کاغذ کمتر و غیره است و بنابراین حذف بیشتر هزینه‌های مربوط به کار فیزیکی و ذخیره کاغذ می‌باشد. فرمت الکترونیکی امکان انتقال ساده و سریع پرونده‌های پرونده را فراهم می‌کند.

گفتار اول: حق دسترسی

حق دسترسی به اسناد و پرونده‌های قضایی همانطور که از سیاستهای شفافیت در حوزه قضایی می‌باشد در حقیقت خود عامل شفافیت در دادگاه می‌باشد. پیشرفت فناوری موضوعات پیچیده‌ای در رابطه با حفظ حریم خصوصی، صدور گواهینامه اسناد، استانداردها و قابلیت همکاری سیستم‌ها را به وجود آورده است، در ایالات متحده هر دو دادگستری ایالتی و فدرال، اینترنت را ابزاری برای نمایش اسناد و فراهم آوردن دسترسی مستقیم، سریع و آسان به اطلاعات دادگاه رسمی پذیرفته‌اند.

بند اول: دسترسی به اسناد و مدارک به صورت الکترونیک

الف) دسترسی به اسناد و مدارک در حقوق ایران

در حقوق ایران بند ج ماده ۶۷ از قانون برنامه پنجساله ششم توسعه مقرر می‌دارد: «به منظور توسعه دولت الکترونیک و عرضه خدمات الکترونیکی و نیز توسعه و استقرارخانه داری الکترونیکی و اصالت بخشیدن به اسناد الکترونیکی از جمله اسناد مالی و حذف اسناد کاغذی در هر موردی که به موجب قانون، تنظیم اوراق یا اسناد، صدور یا اعطای مجوز، اخطار و ابلاغ، مبادله وجه، استعلام و مانند آن ضروری باشد، انجام الکترونیکی آن با رعایت مفاد قانون تجارت الکترونیکی مصوب ۱۳۸۲/۱۰/۱۷ معتبر بوده و کفایت می‌نماید». ملاحظه مقدمه آیین‌نامه ارائه خدمات الکترونیک قضایی نیز نشان دهنده دغدغه مقنن ایرانی است. مفاد مقدمه آیین‌نامه مذکور مقرر می‌دارد که «... در راستای رفع اطاله دادرسی، تسریع در امور جاری محاکم و پیشگیری از وقوع جرم و با عنایت به اینکه در کلیه مراحل تحقیق و رسیدگی مدنی و جزایی و ارائه خدمات الکترونیک قضایی، داده پیام مطمئن برحسب نوع و محتوا در حکم نوشته، امضاء و اصل می‌باشد و نمی‌توان صرفاً به لحاظ شکل یا نحوه تبادل اطلاعات از اعتبار بخشیدن به محتوا و آثار قانونی آن خودداری نمود، خدمات قضایی در فضای مجازی به شرح مواد آتی ارائه می‌گردد...». ماده ۶۵۵ قانون آیین دادرسی کیفری (ذیل بخش نهم تحت عنوان دادرسی الکترونیکی) نیز بر این امر تأکید می‌کند: در هر مورد که به موجب قوانین آیین دادرسی و سایر قوانین و مقررات موضوعه اعم از حقوقی و کیفری، سند، مدرک، نوشته، برگه اجرائیه، اوراق رأی، امضاء، اثر انگشت، ابلاغ اوراق قضائی، نشانی و مانند آن الزم باشد صورت الکترونیکی یا محتوای الکترونیکی آن حسب مورد با رعایت ساز و کارهای امنیتی مذکور در مواد این قانون و تبصره‌های آن کافی و معتبر است. در حقوق ایران، به استناد بند پ از ماده ۶۷ قانون برنامه ششم توسعه، دستگاه‌های اجرائی موظفند نسبت به الکترونیکی کردن کلیه فرآیندها و خدمات با قابلیت الکترونیکی و

تکمیل بانکهای اطلاعاتی مربوط، تا پایان سال سوم اجرای قانون برنامه اقدام کنند. در این راستا دستگاه‌های اجرائی می‌توانند به منظور الکترونیکی کردن فرآیندها و خدمات از مشارکت بخش خصوصی استفاده نمایند.

همچنین به موجب مواد ۶۵۳ و ۶۵۴ قانون آیین دادرسی کیفری (فیل بخش نهم-دادرسی الکترونیکی)، قوه قضائیه موظف شده است اطلاعات زیر را از طریق «درگاه ملی قوه قضائیه» ارائه کرده و آنها را روزآمد نگه دارد:

الف: اهداف، وظایف، سیاستها، خط مشیها و ساختار کالن مدیریتی و اجرائی قوه قضائیه به همراه معرفی مسؤولان و شرح وظایف و نحوه ارتباط با آنان

ب: آموزش آسان و قابل درک عمومی چگونگی اقامه دعوی برای شهروندان

ج: اطلاعات پژوهشی و علمی حقوقی قضائی

ب) دسترسی به اسناد قضایی در حقوق آمریکا

در آمریکا، دادگاهها همواره بر روی عموم باز بوده اند و هر کس که می‌خواسته، در صورت وجود صندلی خالی، می‌توانسته محاکمه را تماشا کند. حق دسترسی به اطلاعات عمومی نیز توسط دیوان بین المللی حقوق بشر به عنوان یک حقوق اساسی بشر شناخته شده است، که به عنوان اولین دادگاه بین المللی برای انجام این کار تبدیل شد. یکی دیگر از مزایای اصلی ناشی از اجرای سیستم پر کردن الکترونیکی، افزایش دسترسی است.

رایانه‌ها به بسیاری از افراد این امکان را می‌دهند که همان اطلاعات را همزمان مشاهده کنند و پتانسیل بهبود و سرعت بخشیدن به دسترسی به آن اطلاعات را دارند.

قضات/اعضای هیئت مدیره، کارمندان دادگاه، وکلا و عموم مردم با داشتن حق دسترسی سریع به اطلاعات، از جمله پرونده‌ها، و «چاپ با تقاضا» با یک کلیک ساده ماوس، بسیار سود خواهند برد. اطلاعات ارائه شده همان اطلاعات موجود در سند مقاله است، اما به آسانی قابل دسترسی می‌شوند. تشکیل پرونده الکترونیکی بیشتر از جایگزینی پرونده‌های کاغذی است. این سرعت، ارزان تر و راحت تر برای اکثریت قریب به اتفاق کاربران است.

بند دوم: اصول دسترسی به اسناد و مدارک قضایی

اصولی که دادگاه‌ها قبل از مختومه شدن پرونده و اتمام رسیدگی به پرونده در مورد دسترسی های عموم به پرونده باید رعایت کنند شامل موارد زیر است:

اول، اینکه دادگاه قبل از مختومه شدن پرونده باید به عموم مردم توجه کند؛ البته توجه فردی لازم نیست. با این وجود، در صورت وجود اختطاریه در دادگاه مبنی بر صدور بسته شدن یا پلمپ سوابق دادگاه / یا مراحل دسترسی، کافی است.

دوم، دادگاه باید به مردم فرصتی برای واری دادرسی بدهد و هرگونه انگیزه‌ای را برای توقیف دسترسی به سوابق دادگاه یا پایان دادرسی به چالش بکشد.

سوم، اگر دادگاه اجازه تعطیلی را بدهد، باید در مورد پرونده اثبات کند که دلایل تعطیلی را بیان می‌کند و توضیح می‌دهد که چرا گزینه‌های محدود کننده کمتر نارسا بودند (United States v. Criden)

(۱۹۸۱، ۳d Cir. ۸۱۴ F.۲d ۶۴۸) (یعنی دلیلی قاطع مبنی بر قطعی شدن حکم و عدم نیاز به واریسی ادله موجود است که گزینه‌های توجیه‌کننده شفافیت از طریق دسترسی را به حداقل برساند).

حق «یکتایی»^۵ یا حفظ حریم خصوصی، تعریف یک حوزه محافظت شده از استقلال فردی که در آن نه همسایگان و نه دولت نمی‌توانند بدون اجازه نفوذ کنند، یک جنبه مهم از کرامت اساسی انسان است. در روزگار بنام، اصل دادگاه آزاد به معنای از دست دادن محدود حریم خصوصی بود. شناختن چالش‌های یک سیستم تشکیل پرونده الکترونیکی از ابتدا مهم است. برنامه‌ریزی و کنار آمدن با مسائل و نگرانی‌ها هنگام آگاهی از آنها بسیار ساده‌تر است. تشکیل پرونده الکترونیکی در دادگاه شامل بسیاری از مسائل پیچیده است. بخش‌هایی که بیشتر مورد استناد قرار می‌گیرند، دسترسی عمومی، حق چاپ، امنیت، قوانین رویه و توزیع مجدد هزینه‌ها است. (Feasibility Report, Supra note ۲۹, p. ۹). بر این اساس باید توجه داشت که دسترسی به اطلاعات عمومی، مانند هر حق دیگری، مطلق نیست. حدود آن به طور کلی توسط دو نوع معافیت تعیین شده است:

نوع اول مربوط به مواردی که انتشار اطلاعات می‌تواند به منافع عمومی که از حمایت قانونی برخوردار است، مانند امنیت عمومی، خسارت وارد کند.

نوع دوم معافیت با نیاز به حمایت از حریم خصوصی افراد توجیه می‌شود. هر گروه از معافیت‌ها مبتنی بر یک استدلال متفاوت است و دلالت بر ارزیابی متفاوت با توجه به کاربرد آن در موارد خاص.

نکته حائز اهمیت اینست که درباره دسترسی به اطلاعات، سخنگوی آزادی بیان کمیسیون حقوق بشر آمریکایی فهمید که محدودیت‌های این حق باید شرایط خاصی را برآورده کند. اولاً، آنها باید توسط قانون تأسیس شوند. ثانیاً، آنها باید پایه و اساس، موقت، معقول و متناسب باشند. سرانجام، هدف نهایی از محدودیت‌ها باید قانونی باشد. (Colombia's Constitutional Tribunal, C-۴۹۱ of ۲۰۰۷).
چه اینکه هشت اصل برای اعمال محدودیت بر علیه شفافیت و دسترسی عمومی به اسناد و پرونده‌ها و اطلاع از جریان امور وجود دارد که قاضی دادگاه کلمبیا در پیش گفته آنها را شامل موارد زیر می‌داند: اول: اینکه توسط قانون یا قانون اساسی مجاز باشد. دوم: واضح و دقیق است. سوم: کارمندان دولت تصمیم خود را کتبی اعلام می‌کنند. چهارم: ذخیره موقتی باشد. پنجم: سیستم‌های کافی برای محافظت از اطلاعات وجود دارد. ششم: نظارت اداری و قضایی بر تصمیمات یا اقدامات محفوظ است. هفتم: ذخیره به شدت منطبق بر اصول استدلال و تناسب است. هشتم: ابزار قانونی برای به چالش کشیدن تصمیم برای حفظ اطلاعات محرمانه وجود داشته باشد.

نکته‌ای که در حقوق ایالات متحده مورد پذیرش است احکام مربوط به کشف قضایی^۶ به دلیل اینکه معمولاً در بایگانی لحاظ نمی‌شوند، از این رو در زمره حقوق دسترسی عمومی منظور نمی‌گردند. (Stenger v. Lehigh Valley Hosp. Ctr., ۵۵۴ A.۲d ۹۵۴ Pa). Super. Ct. ۱۹۸۹))

^۵ - Let alone.

^۶ - کشف فرایندی است که به موجب آن طرفین هویت اسناد، شاهدان و سایر اطلاعات مربوطه را که توسط طرف مقابل خود می‌شناسند "کشف" می‌کنند. انواع اکتشاف‌ها شامل سپرده‌ها، بازجویی‌ها، درخواست‌های پذیرش یا درخواست‌های ارائه اسناد می‌شود.

^۷ Judicial discovery.

اما حق دسترسی عمومی قانون به کلیه مواد راجع به کشف قضایی پس از ارسال به دادگاه به عنوان پیوست، به تحقیقات غیر کشف اعمال می شود.

نکته دیگری که قابل ذکر است اینست که احکامی که مورد داوری و یا از طریق میانجیگری توسط قاضی تحکیم صورت می گیرد نیز قبل از ارائه به دادگاه و صدور حکم قابل دسترسی عمومی نیست و این مورد نیز به دلیل اینکه ممکن است در مذاکرات بعدی مورد استفاده قرار نگیرد نیز قابل دسترسی به عنوان ادله و مدارک حکم یا پرونده در جریان نمی باشد؛ مگر بعد از اتمام مذاکرات طرفین و صدور حکم. همچنین باید توجه داشت در صورتی که یکی از طرفین یا هر دو درخواست نماید که پرونده آنها قابل دسترسی نباشد دادگاه باید به درخواست آنها توجه نموده و از این رو در پرونده هایی همانند طلاق، بهداشت روانی افراد و جرایم مربوط به کودکان معمولاً چنین درخواستی می شود که دادگاه مکلف به قبول اعمال عدم دسترسی به این اسناد است. البته تأکید شده در پرونده های طلاق و مربوط به سلامت روحی عمومی افراد بایستی دلیل قابل قبولی برای بسته شدن حق دسترسی وجود داشته باشد و إلا دادگاه بدان ترتیب اثر نمی دهد. (R.W. (Pa. Super. Ct. ۱۹۹۳) ۱۲۱۸ A.2d ۶۲۶. v. Hampe. طبق قانون پنسیلوانیا، حق دسترسی محدود به سوابق و مراحل مربوط به امور نوجوانان وجود دارد. دسترسی به این بستگی دارد که آیا دعوا شامل ادعای وابستگی (روابط عاطفی) یا بزهکاری افراد است؟. به طور کلی وابستگی، فرد را درگیر می کند که به مراقبت و کنترل والدین نیاز دارد؛ در حالی که بزهکاری مربوط به رفتار مجرمانه است. (۴۲ Pa.C.S.A. ۳۰ ۶۳۰۲).

گفتار دوم: تشکیل پرونده الکترونیکی

بند اول: بررسی حقوق ایران

تعاریف مختلفی از تشکیل پرونده الکترونیکی، اعم از اقدام ساده ارسال اسناد توسط فرآیند الکترونیکی، تا توسعه سیستمهای پیچیده تری که شامل انواع عملکردهای فرعی هستند، وجود دارد. به سادگی تعریف شده، تشکیل پرونده الکترونیکی شامل انتقال یک سند به روش الکترونیکی است. (McMillan, Walker, and Webster, Supra note ۴, p. ۲).

برخی دیگر اصطلاحات "تشکیل پرونده الکترونیکی" را فقط به فرایندی که مدارک برای تشکیل پرونده به دادگاه ارائه می شوند، تفسیر می کنند. اما این جنبه تنها یک بخش از یک فرآیند سند سری الکترونیکی بالغ و پایان است. (Travis Olson, Esq. Marsha Edwards, ۲۰۰۳, p. ۴).

مطالعات قضایی نتیجه گرفته اند که تشکیل پرونده های الکترونیکی امکان افزایش چشمگیر خدمات دادگاه را فراهم می کند. لازم نیست فرد برای یافتن پرونده های تشکیل پرونده الکترونیکی در اجرای عدالت به دور نگاه کند. صلاحیت های حقوقی در سراسر جهان در حال رانندگی در بزرگراه دیجیتال و پذیرش پرونده های الکترونیکی به عنوان ابزاری برای تقویت سیستم های عدالتخواهی خود هستند. (James C. Middlemiss, September ۲۰۰۲, p. ۱۵۳). هم اکنون در ایالات متحده و ایران تلاش ها برای رایانه سازی همه ابعاد مدیریت پرونده و همچنین تشکیل پرونده در دست اقدام است. منتها در این زمینه ایالات متحده پیشرو می باشد.

مطابق ماده ۲ آیین نامه نحوه استفاده از سامانه های رایانه ای یا مخابراتی: «مرکز موظف است به منظور فراهم ساختن امکان طرح شکایت یا دعوا، ارجاع پرونده، احضار متهم، ابلاغ اوراق قضایی و نیابت قضایی

به صورت الکترونیکی، سامانه رایانه‌ای لازم را ایجاد نماید. واحدهای قضایی و ضابطان قضایی موظف‌اند در فرایندهای تحقیق، رسیدگی و اجرای احکام از سامانه‌های مزبور استفاده کنند». مطابق ماده ۵ آیین نامه مذکور: «مرکز موظف است امکان طرح شکایت و دعوا و پیگیری آن را از طریق سخا فراهم کند.

همچنین مطابق ماده ۶: «واحدهای قضایی موظف‌اند مطابق این آیین نامه به شکایات و دعاوی مطروحه که از طریق سخا به سمپ ارسال می‌گردد، رسیدگی کنند. عدم رسیدگی به شکایات و دعاوی که از این طریق ارسال می‌گردد، استنکاف از رسیدگی محسوب می‌شود».

بند دوم: بررسی حقوق ایلات متحده در دسترسی به اسناد و مدارک قضایی

همانطور که می‌دانیم تشکیل پرونده الکترونیکی به وکلا کمک می‌کند تا اسناد را سریعتر به دادگاه تحویل دهند. همچنین از این واقعیت استفاده می‌کند که آن وکلا اکثر اسناد و مدارک خود را با استفاده از رایانه های شخصی خود در دادگاه ها ایجاد می‌کنند. اسناد به همان روشی که قبلاً تهیه شده اند تهیه می‌شوند اما بصورت الکترونیکی ارسال می‌شوند.

این پرونده پردازش کلمه است که به جای قالب کاغذ منتقل می‌شود (اگرچه تشکیل پرونده الکترونیکی به آسانی پیوستن یک سند به نامه الکترونیکی ساده نیست).

معمولاً وکلا موظفند اسناد را با فرمت خاصی ارسال کنند، در حالت ایده آل که ظاهر سند را قفل می‌کند به طوری که صفحه با نسخه کپی سخت برای صفحه و خط برای خط مطابقت داشته باشد. (Hon. Jean-Jacques Fleury March ۲۰۰۲, p. ۱۹).

جنبه مهم دیگر این است که سیستم الکترونیکی انتقال اطلاعات جامع است که یک پاکت الکترونیکی ایجاد می‌کند که در آن محتویات برای انتقال ایمن اطلاعات دیجیتالی بین دادخواهان و دادگاه‌ها قرار می‌گیرد.

علاوه بر این، هنگامی که طبق آیین نامه مقرر باشد، پاکت نامه نیز برای انتقال الکترونیکی اسناد به یک حزب، وکیل یا نماینده استفاده می‌شود. (Olson, Edwards, and Ahalt, Supra note ۱۲, p. ۸).

این فرآیند به عنوان خدمات الکترونیکی شناخته می‌شود. تشکیل پرونده الکترونیکی انتقال اطلاعات را تسهیل می‌کند و به بسیاری از افراد امکان دسترسی همزمان از مکان های مختلف را می‌دهد...

این در حال تغییر نحوه تعامل دادگاهها با یکدیگر، وکلا و مردم است. "تشکیل پرونده الکترونیکی انتقال اطلاعات را تسهیل می‌کند و به بسیاری از افراد امکان دسترسی همزمان از مکان های مختلف را می‌دهد...

این در حال تغییر نحوه تعامل دادگاهها با یکدیگر، وکلا و مردم است. (Kala M. Finn, November ۲۵, ۲۰۰۲).

این فن آوری موجود در دادگاه با فن آوری های جدید تولید صرفه جویی در هزینه و راندمان بیشتر روند. تشکیل پرونده الکترونیکی فرآیندی است که امکان انتقال الکترونیکی اسناد را که به صورت

سستی به صورت کاغذ ارائه می‌شود، به دادگاه و بین طرفین می‌دهد. همچنین دسترسی به نسخه های الکترونیکی آن اسناد را فراهم می‌کند. تشکیل پرونده های الکترونیکی مطمئناً طی چند سال گذشته تکامل

یافته است.

به نظر می‌رسد یکی از رسانه‌های جهانی پذیرفته شده برای تبادل اطلاعات (Standards for Electronic Filing Processes February ۲۶, ۲۰۰۳, p. ۴) و تنها گزینه واقعی برای دادگاه‌هایی که در حال اجرای یک پروژه تشکیل پرونده الکترونیکی هستند، اینترنت است. این واقعیت نشان می‌دهد که راه‌های تشکیل پرونده الکترونیکی باید مبتنی بر وب باشد. در ایالات متحده این برنامه همچنین از ابتکارات پیشرفته‌های اخیر دبیرخانه NAFTA^۸ (قرارداد تجارت آزاد آمریکای شمالی)، که با استفاده از فناوری اینترنت تهیه شده‌اند، پشتیبانی می‌کند.

برخی از عناصر اساسی ذکر شده الزامات فن آوری، امنیت، دسترسی و قالبهای پرونده: «چه نوع دسترسی امنیتی ضروری است؟»

چگونه می‌توان پرونده‌ها را برای اعضای پانل و کارکنان پراکنده از لحاظ جغرافیایی در دسترس قرار داد؟ این واقعیت که احتمالاً آنها در شهرهای جداگانه قرار دارند، چالشی برای ارتباط و نشر مطالب موردی ایجاد می‌کند.

چگونه می‌توان اطلاعات پرونده را بین چندین کاربر به طور همزمان به اشتراک گذاشت؟ (Electronic Case Files in the Federal Courts: , March ۱۹۹۷, p. ۴۴.

باید دانست که پروژه‌های «پرونده مدیریت/ پرونده‌های الکترونیکی» (CM /ECF) دادگاه‌های فدرال ایالات متحده^۹ و «دسترسی عمومی به سوابق الکترونیکی دادگاه» (PACER) موفقیت‌های چشمگیر دارند. جالب است بدانیم که از فن‌آوری‌هایی که به راحتی در دسترس هستند- مانند PDF، ایمیل، وب و مدیر پایگاه داده مشترک ارتباطی- برای ایجاد این سیستم‌ها استفاده شده است.

بند سوم: مدیریت پرونده های قضایی

الف) دادگاه تجارت بین المللی ایالات متحده

به منظور این تحقیق، یکی از سازمانهای ذیربط که سیستم CM/ECF را پیاده‌سازی کرده است، دادگاه تجارت بین‌المللی ایالات متحده (CIT) است.

CIT یک دادرسی قانونی است که در ایالات متحده می‌تواند به جای اینکه درخواست تجدیدنظر خود را به دبیرخانه NAFTA ارائه دهد، دادخواستهای تجاری خود را بشنود.

اجرای سیستم CM/ECF در CIT مستلزم نگاه دقیق‌تری است زیرا رویه‌های آنها احتمالاً با دبیرخانه NAFTA قابل مقایسه است، به ویژه برای مواردی که می‌توانست تحت مقررات NAFTA آغاز شود.

سیستم CM/ECF، یک مدیریت پرونده و یک سیستم داکت الکترونیکی، دیوان و نوار را قادر می‌سازد تا از طریق اینترنت به صورت الکترونیکی در تعامل باشند. مشاور می‌تواند اسناد را ارائه دهد و دادگاه می‌تواند دستورات و نظرات را بصورت الکترونیکی با استفاده از اینترنت ارائه دهد. مشاوران، احزاب و عموم مردم در هر زمان دسترسی فوری به اطلاعات پرونده و اسناد دارند.

سیستم CM/ ECF از سخت افزار رایانه‌ای استاندارد، اتصال اینترنتی و یک مرورگر استفاده می‌کند و اسناد را در قالب اسناد قابل حمل (PDF) می‌پذیرد.

^۸- North American Free Trade Agreement.

^۹- Available at: (http://www.uscourts.gov/cmecf/cmecf_about.html - accessed on October ۳, ۲۰۰۵).

سیستم آسان برای استفاده است - فیلترها یک سند را با استفاده از نرم افزار معمولی پردازش کلمه تهیه می‌کنند، سپس آن را به عنوان یک فایل PDF ذخیره می‌کند. پس از ورود به وب سایت دادگاه با گذرواژه صادر شده از دادگاه، پرونده چندین صفحه با اطلاعات اولیه مربوط به پرونده، طرف و پرونده در قالب را پر می‌کند، سند را ضمیمه می‌کند و آن را به دادگاه ارسال می‌کند. اخطار تأیید صحت رسیدگی به پرونده به صورت خودکار ایجاد می‌شود. سایر طرفین پرونده سپس به طور خودکار اعلان نامه الکترونیکی از تشکیل پرونده را دریافت می‌کنند.^{۱۰}

هنگام تهیه نتایج نظرسنجی، برخی از وکلای ایالات متحده، که تجربه استفاده از سیستم فوق را داشتند، CIT را به عنوان نمونه‌ای که باید دبیرخانه NAFTA دنبال کند، معرفی کردند. با استفاده از CM/ECF، کاربران ممکن است از طریق پیوندی که با ورودی داکت ظاهر می‌شود به پیوست‌های PDF دسترسی پیدا کنند.

(ب) دیوان عالی ایالات متحده

همچنین، دادگاه عالی کارولینای شمالی به اولین دادگاه استیناف ایالتی تبدیل شد که ارسال الکترونیکی خلاصه نامه را پذیرفت. برای اعطای کمک هزینه از سوی مؤسسه دادگستری ایالتی به منظور ایجاد سیستم مبتنی بر اینترنت برای تشکیل پرونده‌ها و بازیابی اسناد مختصر، دادخواست‌ها، دادخواست‌ها و سایر سوابق دادگاه‌های استیناف تصویب شد و تست این روند با مؤسسه حقوقی قبل از اجرای کامل. پس از تکمیل چندین ده پرونده با موفقیت، دادگاه آماده پذیرش ارسال الکترونیکی بدون اسناد مقاله پیگیری بود. (Christie Speir Cameron, July ۲۰۰۱, p. ۱۰۰) دادگاه عالی کارولینای شمالی نیز قوانین خود را اصلاح کرد تا امکان ارائه خدمات الکترونیکی را در هنگام ارائه سندی به صورت الکترونیکی فراهم کند.

گفتار سوم: مزایای تشکیل و دسترسی الکترونیکی به پرونده‌ها

تشکیل پرونده الکترونیکی این امکان را دارد که بتولند ارتباط، کارآیی، ذخیره‌سازی، بازیابی و انتشار کارآمدتر و مؤثر در اطلاعات مربوط به دادگاه را فراهم کند. این امر منافع چشمگیری را برای دادگاه‌ها، جلسات محکمه‌ها و غیره، برای مشاوره، و برای افراد شاکی نیز فراهم می‌کند. در زیر خلاصه‌ای از مواردی که احتمالاً مهمترین عوامل موفقیت در اجرای نهایی تشکیل پرونده الکترونیکی در دبیرخانه NAFTA هستند، آورده شده است:

(۱) کاهش کاغذ، (۲) افزایش دسترسی، (۳) قابلیت همکاری با سیستم مدیریت پرونده (۴) جستجوی متن کامل و (۵) کاهش هزینه.

بند اول: کاهش حجم کاغذ^{۱۱}

یکی از دلایل اصلی پذیرش یک پروژه بارگیری اسناد به صورت الکترونیکی کاهش بار کاغذ است.
- پرونده‌های کاغذی نه تنها دست و پا گیر هستند، بلکه فقط در دسترس یک شخص هستند.
- آنها باید از طریق نامه، پیک یا دستی تحویل داده شوند.

^{۱۰} - <http://cit.uscourts.gov> (accessed on August ۵, ۲۰۰۵).

^{۱۱} - Paper Reduction.

- پرونده های کاغذی منجر به تکثیر می شوند.

بند دوم: دسترسی

یکی دیگر از مزایای اصلی ناشی از اجرای سیستم پر کردن الکترونیکی، افزایش دسترسی است. رایانه ها به بسیاری از افراد این امکان را می دهند که همان اطلاعات را همزمان مشاهده کنند و پتانسیل بهبود و سرعت بخشیدن به دسترسی به آن اطلاعات را دارند. قضات / اعضای هیئت مدیره، کارمندان دادگاه، وکلا و عموم مردم با دسترسی سریع به اطلاعات پرونده، از جمله پرونده ها، و چاپ با تقاضا با کلیک ساده ماوس، بسیار سود خواهند برد. اطلاعات ارائه شده همان اطلاعات موجود در سند مقاله است، اما به آسانی قابل دسترسی می شوند. تشکیل پرونده الکترونیکی بیشتر از جایگزینی پرونده های کاغذی است. این سرعت، ارزان تر و راحتتر برای اکثریت قریب به اتفاق کاربران است. برنامه جلوی سیستم الکترونیکی، دسترسی به دعاوی را با فراهم کردن یک رابط مشترک و ثبت نام واحد برای ثبت اسناد، بدون در نظر گرفتن بخش دبیرخانه، تسهیل می کند،

بند سوم: جستجوی کامل متن ها

تشکیل پرونده الکترونیکی امکان ارائه خدمات جدیدی را ارائه می دهد که قبلاً ارائه نشده بودند. نکته جالب توجه برای کاربران نهایی این است که دادخواستهای پرونده هنگام دستیابی در قالب الکترونیکی کاملاً قابل جستجو و در دسترس هستند. به عبارت دیگر یک عبارت و بیانیه (استدلال) در یک متن دادنامه در تمامی اسنادی که مشابهتاً ذک شده اند قابل رویت است. برای اعضای پانل، این پروژه محیطی را نشان می دهد که دسترسی پیچیده ای را فراهم می کند، از جمله توابع جستجوی متن کامل در یک سند واحد یا در کل پرونده یا سیستم پرونده ای در هر زمان و از هر نقطه را فراهم می کند. (Robert Lalonde, May ۲۰۰۶, p. ۲۹).

بند چهارم: کاهش هزینه ها

سیستم تشکیل پرونده الکترونیکی ضمن کاهش هزینه ها، تبادل این اطلاعات را تسهیل می کند. همچنین شرکتهای حقوقی باید دستاوردهای قابل توجهی در بهره وری داشته باشند و هزینه دادرسی آنها نیز بطور قابل توجهی کاهش یابد. تشکیل پرونده الکترونیکی، نیاز به تشکیل نسخه های تکراری و اتصال چندین نسخه از دادخواست های دادگاه را کاهش می دهد، کنترل بیشتری بر تحویل پرونده ها می کند، و یک وسیله جایگزین برای ذخیره بایگانی آنها فراهم می کند. وکلا دیگر نیازی به سفر به دادگاه برای ارائه اظهارات ندارند. آنها کمتر به خدمات پیک و نامه پستی وابسته خواهند بود. اعلامیه های مربوط به طرف های دیگر فوری خواهد بود. و طرح دعاوی در تمام ساعات شبانه روز قابل طرح است. مطابق یک آمار وکلا به طور متوسط ۹۰ دلار برای تهیه پرونده و تهیه کپی اسناد برای توزیع، تحویل از طریق پیک یا سایر سیستم های کاغذی و هزینه های سربار مربوطه هزینه می کنند. در مقابل، این هزینه در هنگام ثبت نام و انجام خدمات الکترونیکی، میانگین به حدود ۱۰.۶۰ دلار کاهش می یابد.^{۱۲}

^{۱۲} - (<http://contentcentricblog.typepad.com/ecourts>), May ۲۰, ۲۰۰۵.

نتیجه گیری

نتیجه گیری در این پژوهش از دو جهت حائز اهمیت است: نخست اینکه محوریت شفافیت در حوزه قضایی مشخص و با تحلیل نظام حقوقی ایران و ایالات متحده، می‌توان پی به ضرورت چنین امکان سنجی پی برد. البته که نظام قضایی ایالات متحده در این زمینه پیشرو کلیه کشورها می‌باشد؛ ولیکن کشور ایران نیز مطابق برنامه پنجم و ششم توسعه در راستای الکترونیکی شدن دادرسی در جهت شفافیت اقدامات خوبی برداشته است ولی همچنان دارای نواقصی نسبت به اصل سرعت در دادرسی های الکترونیک که مصادیق متفاوتی از شفافیت دارند، می‌باشد. از آن جمله دسترسی عموم اعم از وکلا و قضات و عموم مردم به عنوان بهره برداران اصلی نظام قضایی که در نظام حقوقی ایالات متحده با عنوان *pacifier* پیش بینی شده است ولی در نظام حقوقی ایران هنوز هم این مهم با خلاء در بهره برداران اول آن یعنی وکلاء و قضات روبه‌رو می‌باشد که نیازمند چاره اندیشی در این باره هستیم.

منابع

- ۱) اخلاقی، بهروز، اصول قراردادهای تجاری بین المللی، مؤسسه مطالعات و پژوهشهای حقوقی، تهران. ۱۳۸۵.
- ۲) جلالی فراهانی و بهره‌مند بگ نظر ۱۳۸۷، برنامه‌های جهانی مبارزه با فساد، تهران: مجلس شورای اسلامی، ۱۷۴-۱۷۵.
- ۳) زرکلام، ستار، «امضای الکترونیکی و جایگاه آن در نظام ادله اثبات دعوا»، مجله مدرس، دوره هفتم، ۱۳۸۲.
- ۴) زرکلام، ستار (۱۳۹۱) «دادرسی های الکترونیکی ضرورتها و الزامات و چالش‌ها» مجله آموزه های حقوق کیفری، شماره ۳.
- ۵) سوادکوهی فر، سام (۱۳۸۳)، دادرسی دعاوی مدنی و کیفری و اداری مرتبط با بستر مبادلات الکترونیک، کانون، ش ۴۶، سال ۸.
- ۶) شمس، عبد الله ۱۳۸۸، آئین دادرسی مدنی، جلد ۳، چاپ چهاردهم، تهران، انتشارات دراک.
- ۷) شهبازی نیا، مرتضی و عبداللهی، محبوبه ۱۳۸۹ دلیل الکترونیک در نظام ادله اثبات دعوا، فصلنامه حقوق دانشکده حقوق و علوم سیاسی، شماره ۴، دوره ۴۰، زمستان.
- ۸) شهبازی نیا، مرتضی و عبداللهی محبوبه ۱۳۸۸، احراز اصالت در اسناد الکترونیکی، حقوق تطبیقی، شماره ۴، دوره ۶۳، آذر.
- ۹) فرهانی، رسول و مولودی، محمد ۱۳۹۴ بررسی تطبیقی افشای اسناد و اطلاعات الکترونیکی در ادله اثبات دعوا در حقوق انگلیس، آمریکا و ایران، پژوهش های حقوق تطبیقی، شماره ۲، دوره ۱۹، شهریور.
- ۱۰) مؤذن زادگان، حسنعلی و شایگان، محمد رسول ۱۳۸۸ استناد پذیری و تحصیل ادله الکترونیکی در حقوق کیفری ایران، فصلنامه دیدگاه های حقوقی، شماره ۴۸، بهمن.
- ۱۱) مؤذن زادگان حسنعلی، یوشی، مهشید و سلیمان دهکردی، الهام ۱۳۹۴، حفظ صحت و استنادپذیری ادله الکترونیک با استفاده از بیومتریک و رمزنگاری، پژوهش حقوق کیفری، شماره دوازدهم، سال چهارم، پاییز.
- ۱۲) صادقی، نشاط، امیر ۱۳۹۳، اعتبارسنجی اسناد الکترونیک، فصلنامه پژوهش حقوق خصوصی، شماره هشتم، سال سوم، بهمن.
- ۱۳) نوری، محمد علی و نخجوانی، رضا ۱۳۹۰، حقوق تجارت الکترونیک، چاپ دوم، تهران، انتشارات گنج دانش.
- ۱۴) وصالی ناصح، مرتضی ۱۳۸۴، امضای الکترونیک و جایگاه آن در ادله اثبات دعوی، کانون، شماره ۵۹، سال چهل و هشتم، بهمن.
- ۱۵) مهر افشان، علی رضا، دادرسی مجازی مفهومی نوین در عدالت قضایی، مطالعات فقه و حقوق اسلامی، سال سوم، شماره ۵، ۱۳۹۰.

۱۶) - Alvaro Herrero Gaspar López ۲۰۱۰, access to information and Transparency in the Judiciary, GoveRNANCe WoRk ING PAPeR SeRIeS, p ۹.

- ۱۷) Cusatelli, C., ۲۰۱۱. The Italian judicial offices productivity in almost ۱۳۰ years of cognition civil procedures, *Journal of Applied Quantitative Methods*, Vol. ۶, Issue ۴, December ۳۰.
- ۱۸) C. Hood, 'Transparency in Historical Perspective,' in: C. Hood and D. Heald (eds), *Transparency: the Key to Better Government?* Oxford, Oxford University Press ۲۰۰۶, pp. ۳-۲۴, p. ۵ & ۱۴.
- ۱۹) Delport, W., Köhn, M., & Olivier, M. S. (۲۰۱۱). Isolating a cloud instance for a digital forensic investigation. In H. S. Venter, M. Coetzee, and - **ELECTRONIC FILING: ASSESSING ITS FEASIBILITY FOR TRADE DISPUTES ADMINISTERED BY THE NAFTA SECRETARIAT** An Analysis of the Issues Involved in the Successful Implementation of Electronic Filing Institute for Court Management Court Executive Development Program Phase III Project May ۲۰۰۶.
- ۲۰) E.L. Rubin, 'Rational choice and rat choice: some thoughts on the relationship among rationality, markets, and human beings,' in *Chicago Ken Law Review*, vol ۸۰, ۲۰۰۵, pp. ۱۰۹۱-۱۱۰۰.
- ۲۱) Fakhoury, H. (undated). Legal issues involving electronic evidence. Unpublished paper commissioned by the Police Executive Research Forum, Washington, DC.
- ۲۲) Electronic Frontier Foundation. (undated). FAQ on the CALEA expansion by the FCC. As of March ۱۳, ۲۰۱۵: <https://www.eff.org/pages/calea-faq#1>
- ۲۳) Federal Rules of Evidence, Article VIII—Hearsay, ۸۰۱(d)(۲)—Statements that are not hearsay; an opposing party's statement.
- ۲۴) Hon. Jean-Jacques Fleury (ret.), "E-filing for the courts in Canada (an idea whose time has come)", *Lex Electronica*, March ۲۰۰۲, p. ۱۹.
- ۲۵) James C. Middlemiss, "The Courts in a Digital World: Building a Canadian Electronic Filing Marketplace", *Feasibility Report: Electronic Filing Service Provider Model*, September ۲۰۰۲, p. ۱۵۳.
- ۲۶) Kala M. Finn, "Electronic Filing Trends in ۲۰۰۲: The Paperless Law Practice", *Knowledge & Information Services*, National Center for State Courts, November ۲۵, ۲۰۰۲.
- ۲۷) Lynn Eicher Sudbeck, "Placing Court Records Online: Balancing Judicial Accountability with Public Trust and Confidence", May ۲۰۰۵, p. ۶۸.
- ۲۸) M. Looock (Eds.), *Proceedings of the ۲۰۱۱ Information Security for South Africa (ISSA ۲۰۱۱) Conference*. Johannesburg, South Africa: ISSA.
- ۲۹) Michael Dayton, "Supreme Court Launches Electronic Filing of Documents" quoted by Christie Speir Cameron, "Electronic Filing in the Supreme Court of North Carolina", July ۲۰۰۱, p. ۹.
- ۳۰) McMillan, Walker, and Webster, *Supra* note ۴, p. ۱۲۳.
- ۳۱) Roma Aubyn, M. St., ۲۰۰۸. *Law and Order Efficiency Measurement - A Literature Review*, Iseg, WP n. ۱۹.
- ۳۲) Robert Lalonde (Deputy Registrar NAFTA Secretariat) , May ۲۰۰۶, **ELECTRONIC FILING: An Analysis of the Issues Involved in the Successful Implementation of Electronic Filing**, p. ۲۹.
- ۳۳) Travis Olson, Esq., Marsha Edwards, and Hon. Arthur M. Monty Ahalt (ret.), *A Guide to Model Rules for Electronic Filing and Service*, LexisNexis File & Serve, ۲۰۰۳, p. ۴.

- ۳۴) United States v. Criden, ۶۷۵ F.۲d ۵۵۰, ۵۵۶ (۳d Cir. ۱۹۸۲) (quoting Richmond Newspapers, Inc. v. Virginia, ۴۴۸ U.S. ۵۵۵, ۵۶۹-۷۲, ۵۸۴, ۵۹۶-۹۷ (۱۹۸۰)).
- ۳۵) United States v. Criden, ۶۴۸ F.۲d ۸۱۴ (۳d Cir. ۱۹۸۱); Commonwealth v. Buehl, ۴۶۲ A.۲d ۱۳۱۶ (Pa. Super. Ct. ۱۹۸۳).
- ۳۶) W.B.T. Mock, 'On the Centrality of Information Law: a Rational Choice Discussion of Information Law and Transparency,' in: Journal of Computer & Information Law, Vol. XVII, ۱۹۹۹, pp. ۱۰۷۹-۱۰۸۱.
- ۳۷) Zoellner, 'Transparency: An Analysis of an Evolving Fundamental Principle in International Economic Law,' in: Michigan Journal of International Law, vol. ۲۷, ۲۰۰۶, pp. ۵۷۹-۶۲۸.